

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICÆ

SISTENS

SCIAGRAPHIAM STUDII MEDICI

CUJUS PARTEM PRIMAM

IN CÆSAREA ABOËNSI UNIVERSITATE;
ANNUENTE INCLYTO MEDICORUM
ORDINE,

PRÆSIDE

D. GABR. ERICO HAARTMAN,

*Med. Pract. Prof. Publ. & Ord. Ordin. Imperial. S. Annæ in
secunda & S. Wolodim. in quarta Classe Equ. Aurat.
Reg. Acad. Scient. & Societ. Patr. Holm. atque Oecon.
Fenn. Membro, nec non Imperat. Med. Chirurg.
Petropol. Academiæ Correspondente,*

PRO SUMMIS IN MEDICINA HONORIBUS

PUBL. DEFERT CENSURÆ

JAC. WILH. RUDOLPHI

SVECUS,

*Ad Divisionem Exercitus Reg. Sueco-Fennici Boreal.
Primam Medicus a, h. Primarius,
Stipendiarius Bilmark.*

In Audit. Medico d. XVI. Junii MDCCCX.

h. a. & p. m. s.

ABOË, TYPIS FRENCKELLIANIS.

DISSEMINATED
SCIAGRAPHIC AND THE MEDICAL

CRUISE PARTIAL VAINAM
IN-CESAREA APODISE CURVENSIS
ANNUNTIIS INDI TO AMPLI QUAE

PERMUTATIONE
D. GARR. VINCIO HARRTMAN

PRO BUNNIBUS IN MEDICAL HONORIBUS
FUND. HUIUS CETERUM

SAC. VYLER STIPULACIONE

At Duntum Exonem Tunc Quae, Bessell, huius
Fimus huius in a Vindicta
Sponsio in huius

In huius huius huius huius
h. h. h. h. h.

ABOVE, TYPE FURNISHING

Ο Βίος Βραχύς, ἢ δὲ τέχνη μακρῆ.

ΓΠΠΟΚΡΑΤΗΣ.

Quanto certius ab omni inde constitit ævo, ambitum artis salutaris, sive innumera spectes ægritudinum ac cruciatuum genera, quibus modo lente sensimque, modo subito humanum corripitur solet affligique corpus, sive rerum cognoscendarum ac periculorum instituentium copiam, non modo amplissimum esse, sed etiam ad pervestigandum difficillimum, tanto sane prudentiore & circumspectiore opus est studiorum ad Medicinam faciendam adhibendorum distributione ac dispositione, ne frustra breve atque irreparabile pereat tempus. Neque enim sufficit sola præcepta theoretica, optima licet serie ac arctissimo nexu proposita, attento collegisse animo, nisi frequens usus, qui omnium Magistrorum præcepta superat, accesserit; vère namque CICERO: *nec Medici, nec Imperatores, nec Oratores, quamvis artis præcepta perceperint, quidquam magna laude dignum sine usu & exercitatione consequi possunt;* neque etiam solus usus omnem artis Medicæ apparatus suppeditare potest, siquidem *ocasio præceps, experimentum periculosum,*

A

tosum,

losum, iudicium difficile (a). — Hisce ideo æqua lance pensatis, nemo non videt, utraque ista subsidia indefesso studio esse conjungenda; at ita tamen, ut, quamvis divus quondam HIPPOCRATES in libro *de decenti ornatu* monuerit, *pleraque (mala) non ratiocinatione sed auxilio indigere*, auxilia adhibenda præcedere debeat ratiocinatio, non quidem vana illa figmentis abstractis & sæpe mysticis innixa, sed iusta ista solaque laudanda quam inductionis via per experientiam esse comparandam Cel. jure svasit ZIMMERMANN (b). Laudabilem itaque navasse operam ii sane censendi sunt egregii viri, qui optimam hanc ad medicinam instruendam regendamque jam dudum monstrarunt viam; CASPARUM BARTHOLINUM loquimur, DAN. SENNERTUM, PETRUM CASTELLUM, LINDENIUM, JO. RHODIUM, GEORG. FRANCUM, HERM. BOERHAAVE, JOH. DE GORTER, LAUR. HEISTERUM, cet. vetustiores Auctores. — Mutata vero jam facie litterarum in genere & speciatim Medicinæ, parum hodie prodesse eorum scripta, hoc saltem respectu, facile quisque perspicere poterit, qui vel paululum eadem evolvere cupierit. At vero cum haud desint recentiorum temporum scriptores, qui hocce pertractarint argumentum, inter quos primo loco nominandum esse putamus Cel. ERN. PLATNERUM (c) etiam utiles quoque Cel. JOH. DAV. HAHNII (d), J. GREGORY (e),

Tis-

---

a) HIPPOCR. Aphor. I.

b) von der erfahrung.

c) Program. IX. Medicinæ studium octo semestribus descriptum, Lips. 1797 — 1799.

d) Oratio de Medico speculatore. Lugd. Bat. 1775.

e) Verlesungen ueber die Pflichten u. eigenschaften eines Arztes, aus dem Engl. Leipz. 1778.

TISSOT (*f*), REUSS (*g*), S. G. VOGEL (*h*), PLOUCCQUET (*i*), BURDACH (*k*) cet. in eundem tendentes finem libellos Medicinæ alumnis commendare non dubitemus, ne superfluum plane hoc nostrum sit futurum & ab iniquioribus saltem cenescatur iudicibus opusculum veremur, utpote quia non nisi novas, sive opinionum atque dialecticarum demonstrationum expositiones, sive casuum singularium collectiones iis placere præsentis temporis svidet indoles. — Considerata vero non modo raritate istorum librorum sed etiam utilitate ipsius argumenti, non dubitavimus, specimen edituri Academicum, nostras qualescumque in hoc scribendi genere periclitari vires, Opellamque hancce, quam omni, quo par est, verborum honore L. B. commendamus, in variis saltem quæstionibus a prædecessoribus discrepantem, junioribus præsertim tanto confidentius communicare collegis, quanto certius propria persvademur experientia, haud levem ex justa studiorum directione redundare utilitatem. Argumenta autem hujus opellæ ita disponere constituimus, ut Sciagraphiam totius studii Medici primum tradere, postea vero de methodo atque serie summam disferere adnitamur.

A 2

Ut

---

f) Essai sur les moyens de perfectionner les études de Médecine. à Bale 1785.

g) Primæ Linæ Encyclopediæ & Methodologiæ universæ scientiæ Medicæ &c. Tübingæ 1783.

h) Kurze einleitung zum gründlichen studium der Arzteinwissenschaft. Stendal 1791.

i) Der Arzt. Tübingen 1797.

k) Propädeutik zum studium der gesammten Heilkunst. Leipzig 1800.

Ut vero facilius atque evidentius eruatur, quid Medico futuro scitu sit necessarium, paucis præmittere juvat, quid sit ejus officium, quis scientiæ Medicæ scopus, quidque præterea ad hujus studii generaliore pertractationem pertineat, ex quibus scilicet prolegomenis apparebit, nos nec supervacanearum rerum disquisitiones nec frustraneos labores fore commendaturos.

Medicinam esse scientiam, quæ tradit prosperæ hominum valetudinis conservandæ, sanitatisque amissæ restituendæ præcepta, non tantum vulgaris (svadet loquendi forma, sed etiam Medicorum ab antiquissimis inde temporibus ratio muneris. Quamvis namque vulgari feratur adagio, sanos non egere Medico, evidèntum tamen esse in morbis præcavendis atque avertendis haud infimam muneris Medicorum consistere rationem non sine jure putamus. Haud immerito itaque accusandus est C. I. RÖSCHLAUB (1), qui priorem illum Medicinæ finem plane omisit, quasi conservatio sanitatis ad Medicinam non pertineret, vel quasi conditiones sanitatis ex Medicinæ præceptis non essent explicandæ. Alia vero, eaque multo vehementior versus medium mox præterlapti sæculi inter Medicos ac Chirur- gos Galliæ præsertim agitata erat controversia de Medicinæ *objec- to*, ut vocant, utrum scilicet solas internas corporis hu- mani comprehenderet affectiones, an vitia quoque extera ejus essent indolis, ut iis salutiferam apponere possent Medici quo- que medelam; quam vero quæstionem plane inutilem esse quisque sanioris judicii æstimator declarare non dubitabit (m);

me-

1) Pathogenie I Th. p. 3.

m) Cfr. Nouveau plan de constitution pour la Medecine en France
présenté à l'Assemblée Nationale par la société Médicale de Paris,

merito itaque Ill. quondam monuit PLATNERUS (n) ita conexas esse Medicinam ac Chirurgiam ut ex toto separari minime possent. Quamobrem non potuimus non Chirurgiam ad Therapiae partes ex mente antiquissimorum auctorum (o) referre. Præter jam memorata Medici officia, accedit tertium forense vulgo appellatum, quo eum ad causas in criminali foro sive etiam civili dijudicandas fungi oportet, cujusque officii in quavis republica bene constituta, magni omnino æstimandum est pretium. Sensu quidem latiori omnes complectitur Medicina doctrinas, quæ in memoratum ejus tendunt finem, quamobrem haud improbandam esse putamus Cl. REUSS (p) definitionem: "*Medicina est scientifica corporis humani omniumque salubrium & noxiarum rerum, quæ in hominem agunt, cognitio,*" unde sine difficultate mox patet, quanta sit hujus scientiæ amplitudo quamque indefessi desiderentur labores ad eam perveſtigandam. Moneri autem oportet eos quoque exstitisse, qui scientificam formam a notione Medicinæ plane separare voluerint, eam quidem ob causam, quia ex testimonio vetustissimi Auctoris, HIPPOCRATIS, Medicinam non nisi artem vel habitum esse adminicula rite adhibendi sanitatis s. tuendæ s. recuperandæ statuerint, unde magna non semel oborta fuit controversia, utrum Medicinæ dignitas competat scientiæ, an vero artis tantummodo ipsi tribuenda sit laus. Quam vero litem velut ridiculam atque absurdam aliis dirimendam relinquimus, id tantum observaturi quascunque scientias practicas ejus esse indolis ut, quamvis artis nomen certo respectu adipiscantur, prin-

---

n) Institut. Chirurg. ration, p. 3.

o) C. CÆLUS in Præf. Lib. I.

p) l. c. p. 3.

principiis tamen atque præceptis imitantur generalioribus, quæ & debent & possunt methodo Philologica erui atque explicari, ita ut promptius tutiusque fiat artis exercitium. Quæ itaque vulgo Medicinæ tribui solent Synonyma: *Ars Machaonia, Apollinaris, Pæonia, Hippocratica* & q. s. c. ad ejus dignitatem potius defendendam atque augendam, quam ad infringendam, intervire nemo dubitare potest, siquidem artem significare talis videatur denominatio Divinam absque ratiocinatione & consilio minime præsumendam.

Ipse autem finis Medicinæ præstantiam atque utilitatem ejus adeo dilucide probat, ut omnes hac in questione ab injustis objurgatoribus propositas objectiones, meras esse immeritasque calumnias, vel inde pateat, quod, quamvis quisque conservandæ valetudinis optimus plerumque ipse sit aulpeX, dummodo scilicet ad effectus utilium ac nocentium impressionum in corpus suum probe attenderit, amissa sanitate corporeque doloribus ac functionum læsionibus flagitato, nemo auxilia atque subsidia ejus recuperandæ, pertinacior licet artis salutaris contemptu captus, respuere vel aspernari audeat aut valeat. Haud igitur incommode ad Medicinæ laudem traduci potest, quod alio quidem, nec adversante tamen nobis, sensu dixit quondam CICEERO; *homines ad Deos nulla re propius accedunt, quam salutem hominibus dando* (g). Qui vero hæc præconia jure quodam mereri velint Medicæ disciplinæ Magistri, optimis erunt animi ingeniique dotibus præditi, ideoque non modo ad consilium capiendum prompti & ad agendum expediti, sed etiam naturæ mysteriis ac sacris tempellive initiati, nec non morum honestate ornatisimi (r). Ne in his vero defi-

---

g) Oratio pro Marcello.

r) Ne in hoc argumento describendo nimis videamur, sufficiat monuisse, id in libro supra citato Cel. Gregory adeo concinne atque

deficiat futurus Medicus, summa ipsi opus est diligentia atque industria, non modo ad disciplinas artesque varias, quibus felix muneris exercitium nititur, discendas, sed etiam ad animi culturam politioem sibi comparandam. En igitur Elenchum scientiarum futuro Medico utilissimarum & quibus ægre admodum carere potest.

PARS I. MEDICINÆ PRÆCOGNITA s. Disciplinæ præparatoriæ vel Propædeutiæ (s).

I. *Philologia & linguarum tam veterum quam recentiorum cognitio* cum necessariis *Grammatices* præceptis conjuncta. In subsidiis hisce cuicumque cognitionis humanæ generi apprime necessariis commendandi prolixum esse hac occasione tanto minus decet, quanto evidentior hæc veritas hodie ab omnibus sine dubio habeatur. Id tantum admoneri instituti ratio jubet, linguarum notitiam veram esse scientiarum quasi referendarum clavem, & propterea non modo plerasque gentium hodiernarum saltem politiorum esse addiscendas, sed etiam *Græcam* atque *Latinam*, quarum hæc quidem omnibus eruditis velut communem ac familiarem summæ auctoritatis viri Medicis quoque tanquam absolute necessariam optimo commendarunt jure. Illius quidem non adeo absoluta est necessitas, quin eadem carere possint Tirones Medicinæ, Latine scilicet translatiis

---

egregie esse pertractatum ut eum omnibus Medicinæ alumnis enixe commendare non dubitemus.

s) In hac Classe ea tantum commemoravimus, quæ tantum præparandi quasi ediscantur causa.

tis Græcorum fere omnibus operibus Medicis (t); verum nihilo minus Græcas litteras magnam omnino afferre utilitatem ii haud dubitabunt, qui quot hujus prolapsæ terminî in scientia occurrant Medica, quamque facile sit lingua Græca calenti eosdem & intelligere & memoria tenere, haud ignorant. Fuerunt quoque, qui neque *Arabica lingua* cognitionem supervacaneam esse statuerint, ea autem in re nos a Cel. quondam REISKE (u) dissentire fateri oportet, non quasi plane inutilis eslet, sed quia nimium faceret temporis dispendium ad alia ediscenda maxime necessarij.

2. *Litteræ humaniores* ad hominum culturam atque expositionem adeo sunt necessariae, ut iis carere Medico eslet non minus inhonestum quam noxium. Huc autem referre oportet *Historiam* tam generalem quam specialem, in primis patriæ, *Geographiam* tam politicam quam præsertim physicam (v), *Cosmologiam* nec non *Grammaticam* & *Rhetoricam*, quarum, præcipue non tantum ad styli negligentiam præcavendam, sed etiam ad necessarium ornatum ac decorem ipsi, utpote Medicis quoque utili, conciliandum summa est necessitas,

3. Philo-

---

t) Verum quidem est, multo magis proficuum esse, ipsos fontes quam solas versiones latinas consulere, sed qui in prædicum tantummodo usum HIPPOCRATIS præsertim opera convertere velint, hisce versionibus uti desiderato cum fructu poterit.

u) Orat. studium Arab. Linguae commend. dicta quam is manus Professoris Arab. linguae Publ. Extr. in Acad. Lips. d. 21 Aug. 1748, auspicaretur, a pag. 245 ad 259.

v) Quam necessaria Medico sit Geographia physica vel inde patet, quod præter morborum endemicorum inde deducendam rationem multa quoque alia naturæ phaenomena, ipsi utilissima, eadem explicet atque elucidet.

3. *Philosophiam*, quæ, utpote ejus primarius finis est veritatis cujuscunque indagatio atque disquisitio, rite adhibita tutissimum exhibet Medicæ quoque artis fulcrum ac fundamentum, accuratissima diligentia atque summa sedulitate esse addicendam nemo est, qui non videat; nam Ill. quondam & summæ auctoritatis viri SYDENHAM verba, quæ quidem reprehendere videtur Cel. HANNIUS (w) quibus in Epistola ad SHORTUM (x) omnem speculationem in rebus Medicis improbare videtur, strictissimo sensu minime esse sumenda, sed quatenus a vanis inutilibusque speculationibus Medicos disuadere voluerit (y), inde quoque satis elucet, quod ipse SYDENHAM HIPPOCRATIS, quem Medicinam cum Philosophia primum conjunxisse notum est, medendi rationem philosophicis sane principiis innixam adeo accurate erat secutus, ut alterius HIPPOCRATIS nomen ipsi unanimi eruditorum consensu datum sit. Cum autem, nihil in Medicina magis esse noxium, quam subtiles istas atque spinosas fere Scholasticorum s. vetustiorum s. recentiorum distinctiones ac definitiones, nec non Dialecticorum tortuosas atque anfractuosas expositiones, quotidiana doceat experientia, probe cavendum est, ne ejusmodi mære speculationis infructuosas blanditiis indugeant tirores Medicinæ. Primum itaque diligens erit *Matheseos* studium, quia mathematica methodus, utpote ab hypothæsis & præoccupatis opinionibus libera, ab istis scopulis Medicum quoque optime defendit (z). Deinde autem assidua quoque adhibenda erit *Lo-*

B

gices

w) l. c.

x) Tractatui de Podagra & Hydrope præfixæ.

y) Vid. Oper. Ed. Gen. T. I. p. 301.

z) Iatromathematicam doctrinam nosmet non idcirco commendaturos esse fatemur, & ex sequentibus patebit,

gices addiscendæ cura, utpote quæ & tuto ratiocinandi & promte judicandi justam exhibeat normam ac rationem. *Psychologicæ* porro tanto solertiolem impendet futurus Medicus operam, quanto utilior est ea doctrina non modo ad explicandum atque intelligendum mirificum, quod inter animam & corpus exstat, commercium, sed etiam ad cognoscendos atque medendos ipsius animæ morbos, nam neque animorum nullæ est medicina, ex principiis tantum psychologicis feliciter pollicens successum. *Moralis* denique *scientia*, quæ certa tradit officiorum fundamenta, atque *Ethica*, cujus ad vitæ morumque honestatem magna est vis atque auctoritas, quantum Medico profint futuro, facile perspiciet, qui ad gravitatem muneris Medici & officiorum ipsius vel leviter attenderit (*aa*).

4. *Historiam litterariam* multis nominibus futuro Medico commendabilem esse nobis persuadet non modo ejus ad ceteras disciplinas propædenticas insignis usus, sed etiam Medicinæ ad Philosophicam, cujusvis temporis dogmata accommodatio (*bb*) pragmaticæ litterarum historiæ ope unice explicanda.

5. *Ex Artibus liberalibus Pingendi* imprimis exercitium magnopere commendare non dubitamus, quia multas observationes visorum singularium rariorunque ea ratione in aliorum utilita-

aa) Etiam hac de re legi meretur Cel. GREGORY I. cit.

bb) Cfr. Hecker Die Theorien, Systeme und Heilmethode der Aerzte seit Hippocrates bis auf unsere Zeiten p. 4.

utilitatem conservare Medico licebit. Eandem ob causam *Ars* quoque *sculpendi* haud exigui est usus. *Mechanices* porro quidam usus est præsertim Chirurgis atque Obstetricibus, utpote quorum ars instrumentorum forma ac vi permultum adjuvari solet. Neque inutile esse *Musicæ artis* exercitium judicabunt, qui quantum ad delectandum & ad defatigatæ mentis refectionem atque exhilarationem efficiat, fuerint experti. De cætero cum Cel. TISSOT (l. c.) utilibus jucunda esse conjungenda, junioribus saltem studiosis haud immerito svademus ut sit mens sana in sano corpore.

PARS II. SCIENTIÆ AUXILIARES, quæ, siquidem rerum mundanarum naturam explicant atque exponunt, medendi quoque artem propius spectant & Medico futuro viam quasi sternunt planiorem, atque adminicula ipsi exhibent sanitatis tuendæ & restituendæ, quamobrem sine his medendi artem valde hallucinari facile apparet. Huc autem referendæ sunt sequentes doctrinæ:

1. *Historia naturalis*; quo nomine doctrinam significant recentiores, quæ characteres tradit ac signa, quibus a se invicem dignosci possunt corpora, naturæ vi in hoc mundo progenita (cc). Huc tres partes referri solent:

B 2

A) Mi-

---

cc) Ex his patet corpora arte facta Historiæ naturalis *objectum* non exhibere.

A) *Mineralogia* s. *Oryctologia*, quæ cognitionem exhibet corporum inorganicorum vel quæ vita carent (*dd*).

B) *Botanica* s. *Phytologia*, quæ plantarum pertractat indolem atque diversa genera.

C) *Zoologia*, quæ animalium naturam tradit ac diversitates.

Alia quidem aliis placuit addere regna naturæ (*ee*); cum autem corpora, quæ iis annumerantur, quasi elementa, quibus naturæ producta sunt, ac prima rerum stamina constituunt, eorum pertractationem ad phylices doctrinam potius referre non dubitavimus. Quam autem necessaria sit futuro Medico ista regnorum sic dictorum naturæ cognitio vel ex eo patet, quod inde prima Physiologie, cujus necessitatem mox explicabimus, eruere fas est rudimenta. Ad intelligenda etenim mirifica vitæ phænomena, requiritur, ut catena, si hoc verbo uti liceat, qua corpora organica cum inorganicis, vel organica simplicissima atque haud raro minutissima cum prodigiolis avium, animaliumque corporibus, stupenda admirabilique serie cohærent, quamvis characteres proprietatesque probe distinguendas admodum dissimiles habeant membra catenæ.

2. *Phy.*

---

dd) Novimus quidem recentissimis nostris temporibus fuisse Scriptorem Cel. scilicet MÜLLER, qui in Introductione ad librum, cui Titulus: *System der gesammten Heilkunde nach der Erregungs theorie*, IV. Bände, Leipzig 1803 — 1809. nos de vita in Regno animali obvia propter defectum observationum judicare non posse retinuit; at hac assertionem a vita mineris abneganda minime disfructeri nosmet ingenue fatemur.

ee) Regnum Aqueum WALLERIUS, Igneum DANSO, Medium MÜNCHHAUSEN, Materiale TITIVS, Aëreum WIEDERMANN.

2. *Physica*, sive doctrina, quæ tradit corporum phænomena mutationesque, quales in nostros cadunt sensus, quæque etiam in causis phænomenorum indagandis atque explorandis versatur, eo magis futuro Medico est necessaria quo artiora sunt vincula quibus phænomena naturæ eorumque causæ nectuntur; præterea cognatione naturæ universæ cum natura humana, multa ad intelligendum statum corporis humani morbosum atque ad indagandos remediorum salubres effectus fiunt evidentiora ac magis perspicua. Quamobrem optimi semper Medicinæ Doctores suis svaferunt discipulis, ut huic scientiæ omnem navare operam haud reculerent. Ratione methodi binas habet *Physica* partes: mathematicam unam, experimentalem alteram.

A) *Physica Mathematica* experimentis quidem plane carere nequit, sed strictius ex præceptis mathematicis ac mechanicis magnitudinem motuum & effectuum metiri atque eorum ad causas suas rationem explicare conatur. Multa vero in hac disciplina Medico esse perquam utilia nemo dubitabit, qui ejus ad explicanda visus, auditus motusque tam musculorum quam reliquorum organorum, & quæ sunt cetera, phænomena non plane ignoraverit necessitatem. Caveat tantummodo necesse est, ne phænomena corporum organicorum ex his ipsis principiis mechanicis solummodo semet explicare possedat.

B) *Experimentalis* ea *Physicæ* vulgo dicitur pars, quæ docet rationem experimentorum, quibus proprietates corporum eorumque mutua ratio intelligi possit; unde mox apparet quantus sit ejus in Medicina usus, siquidem ex phænomenis, per ista experimenta observatis, multa in arte Medica profuixisse commoda observatum est.

Utramque istam Physices partem auctores hujus argumenti modo conjunctim modo separatim pertractare solent, siquidem egregia exstant opera, quæ Opticam e. g. tantum explicant, alia, quæ non nisi ignis vel aëris mirifica commemorant phænomena & sic porro; quod quidem ideo adnotari voluimus, quia quasdam Physices partes tamquam Medico speciatim proficias (*ff*) enixius commendare oportet.

3. *Chemia* (*gg*) quæ partem efficere physices merito dicitur, utilissima sane atque maxime necessaria est Medico futuro, siquidem dogmata tradit mutationum in corporibus obviarum ab elementorum, quibus constant, mutua attractione vel repulsionem explicandarum, quamque ideo in examinanda corporum analysi & in disquirendis principiorum qualitatibus, viribus atque effectibus utilissimam esse per se liquet. Quatenus præcepta tradit generalia, quibus corporum elementorumve nituntur compositiones ac disjunctiones *Pura* dicitur s. *Philosophica*, eaque Medicis inprimis est necessaria, ratione vero diversitatis corporum, quæ examini subjiciuntur chemico, diversas habet *Chemia applicata* (*hh*) partes diversis distinctas nominibus: Halurgiam, Lithurgiam, Hydurgiam, Phlogurgiam, Zymotechniam, Metallurgiam cet., quarum aliæ magis, aliæ minus, prout materies tractanda Medicinam plus vel minus con-

cer-

ff) Huc merito referimus Opticam, Acusticam, Doctrinam de Electricitate, Galvanismo, Aëre &c.

gg) Ab auctore, quem suspicari antiquitus fuere, Ars Hermetica jam dudum appellabatur; minus vero recte Spagyrica quoque olim dicebatur quia solius ignis ope corporum partes constitutivas credebatur posse erui.

hh) Ejus finis est, ut ipsa experimenta, quibus corporum sunt explorationes specialius delineentur atque explicentur.

sernit (ii), Medico sunt necessariae. Nullam autem Chemiae partem Medico esse utiliore[m] praestantio[re]mque, quam Zooticam s. Animalem, hoc nostro recentiori aev[o], opera FOURCROY & VAUQUELIN primum quasi conditam, postea vero laudatissimorum aliorum virorum opera ulterius elaboratam, per se patet, utpote qua abstrusissima Physiologiae areana paululum faltem revelata fuisse novimus.

4. *Pharmacologia*, quam etiam *Materiam Medicam* appellare solent, sive doctrina Pharmacorum (kk) historica, partem quidem efficit Historiae Naturalis, ejusque fundamentis tota nititur; cum autem seorsum pertractari solet, seorsum quoque nobis videtur esse commemoranda. De necessitate ejus ad Medicinam faciendam, ne inutilis prolixitatis rei videamur, id tantummodo monere liceat, disciplinam hancce primum exhibere Therapiae fontem, unde hauriantur, quibus aegritudines removeri possint hominum, remedia, ideoque non tam proficuum esse quam absolute necessariam. Argumenta autem sequentia pertractat: 1:o Nomina atque Synonyma Pharmacorum; 2:o Characteres atque criteria; 3:o Originem; 4:o Conservationis modum; 5:o Qualitates & formam externam; 6:o Principia constitutiva; 7:o Rationem agendi; 8:o Qua
forma

cc) Probe esse cavendum, merito nosmet monere oportet, ne ex mixtione atque attractione elementorum in corporibus inorganicis ad phaenomena corporum organicorum aliquis se jure quodam generatim concludere posse credat.

kk) Bromatologiam ideoque s. alimentorum doctrinam a Materia Medica esse sejungendam putamus, licet haud pauci utriusque pertractationem in uno eodemque abolverunt opere e. g. CULLEN A treatise of the Materia Medica in two Vol. Edinb. 1789. ARNE-SCHNNS praktische Arzneymittellehre, Göttingen 1801, cet.

forma commode adhibeantur; g'ò Usus, qui tamen ex præceptis therapeuticis melius intelligitur.

5. *Pharmacia* vel *Pharmaceutice* eam quidem constituit Chemiæ applicatæ partem, quæ pharmaca propius respicit, id eo vero quoque seorsum est non modo hoc loco enumeranda, sed etiam in scholis addiscenda, quia & separatim pertractari solet, & certo respectu primaria continet Medicinæ faciendæ subsidia. Quoniam etenim Pharmaca, quorum cognitionem historicam mox nominata tradit disciplina pharmacologica, non modo conservari, sed etiam corrigi atque præparari & ad augendas vires cum aliis misceri necesse est, hæc omnia, utpote quæ in Pharmacia pertractantur, probe cognoscere Medicum decet. Primo nempe ipsi est observandum, ut pharmaca adhibeat rite conservata, ut eorum principia activa ab inutilibus separentur, vel admixtis efficacioribus adjuventur, ut quantum virium iusta æstimatio permittat ingratiæ corrigantur facultates, atque demum, si aliqua iis inest vis deleteria, ea, si removeri non possit, ita temperetur, ut desideratus obtineatur effectus. Ex jam allatis facile patet, methodum, quam seorsum quidam descripserunt auctores (II), formulas concinnandi, principiis pharmaceuticis fere unice esse superstruendam, quod novam itaque eamque haud minimam Medico præbet hujus scientiæ commendandæ rationem.

6) *Anatomia* aliis *Zootomia* nuncupata, sive doctrina formam, nexum atque structuram partium corporis in primis humani exhibens, eo curatius omnino est investiganda, quo certius jam dudum evictum est, omnem, quæ huic non innitatur, Physiologiæ scientiam valde mancā esse ac dubiam ex
meris-

II) GAUBIUS; PICHLER cet.

merisque hypothefibus fere conflata. Quod etenim Geographia & Cosmographia Historico præstat, id sane Anatomia Physiologo. Non igitur mirum Anatomiam semper faisse Medicinæ doctoribus quam maxime commendatam. Laudanda itaque eorum sane sunt merita qui suis animadversionibus, descriptionibus atque iconibus non modo ipsam locupletavere disciplinam Anatomicam, sed etiam aliorum sublevavere studia. Quanti namque in hac re æstimanda sit repetitio eorum, quæ antea scire nobis licuit, nemo non videt, qui partium minutissimarum mirificas connexiones ac rationes diversis distinctis nominibus, difficillime memoria continendis, vel paululum noverit (viii). Ipse habitus live methodus corpora animalium secandi a quibusdam scriptoribus seorsum explicatusprehenditur (ix), multo autem magis præstat bene instructo vi præceptore, qui diuturniore usu atque habitu istas demonstrationes & promptius & curatius instituire didicit. Scire autem licet Anatomicam doctrinam non tantum mortuorum hominum corpora secando comparari, sed etiam ex incisione animalium brutorum, quæ Anatomæ comparatæ nomine significatur, atque vivisectionibus bestiarum, nec non variis casibus Chirurgicis rite atque accurate examinatis esse hauriendam. Quantum Anatomis comparatæ debeat Physiologia, egregia quidem laudatissimi probant CUVIER opera (x); sed nihilominus

C

minus

---

viii) Legem in Prussia olim latam magnopere laudare non dubitamus, qua Chirurgis, senioribus quoque, præcipiebatur, ut quovis anno cursum, sicut appellari solet, instituerent Anatomicum. Cfr. J. C. A. THEDEUS *unterricht für die Unterwundärzte*. Berlin 1782.

ix) FABRICIUS, CASSEBOHM, LYSER *cet.*

x) *Leçons d'Anatomie comparée de Cuvier recueillies & publiées sous les yeux par C. Dumeril*. Paris An VIII.

minus probe cavendum (valit Cel. quondam MURRAY (pp) ne observationes ex Anatomia comparata defumtas temere ad Anatomiam humanam applicentur, vel ne eandem in omnibus animalibus phænomenorum esse credas rationem (qq).

Secundum diversa organa quibus constat humanum corpus, quæ seorsum pertractari solent atque explicari, in diversas Anatomia dividi solet disciplinas, propriis distinctas nominibus; quarum haud pauci iique celebres existerunt Monographi, licet conjunctim quoque apud alios totam disciplinam excultam videamus scriptores. In septem partes Anatomia vulgo quidem dividi solet, at cum Splanchnologiæ, cujus *objectum* esse viscera cavitate quadam contenta Etymologia vocis docet, tribui solet, quod ad reliquas partes referri nequit, utpote integumenta, bursæ mucosæ, adeps, nec non sensuum organa, quæ visceribus minime annumerari possunt rectius in novem dispelci posse partes videtur.

A) *Osteologia* s. Ossium doctrina duplici pertractari solet ratione, sive enim siccata sive recentia describi possunt ossa; recentis quidem hujus Osteologiæ, RIOLANI industria primum

---

pp) Tal om de på Djur anställdte Rõns och Försöks opålitlighet vid tillämpningen på Människans kropp, af J. A. MURRAY, Stockh. 1772.

qq) Scimus quidem Laudatissimos fuisse Viros, qui Anatomiam ad Medicinam Theoreticam referrent. (Cfr. Recens. in Allg. Litt. Zeit. Ergänz. Bl. 1800 N:o 117); at cum Anatomia per se theoriam Medicinæ non contineat, non dubitavimus eam inter auxiliares doctrinas enumerare.

rum exultæ, utilitatem Cæl. WINSLOW (rr) egregie exposuit, cui ideo utrique addiscendæ diligentem adhibendam esse curam nos quoque jure svademus.

B) *Syndesmologia* s. Ligamentorum doctrina, cujus in variis externis s. Chirurgicis affectibus discernendis maxima est utilitas, quoad partem quidem una cum Osteologia sicca exponi potest, specialior autem atque accuratior ejus cognitio nonnisi in recentibus ossibus & sub sectione cadaverum colligitur.

C) *Myologia* ea dicitur Anatomix pars, quæ musculorum tradit descriptionem, tam quoad situm, formam ac nexum, quam quoad usum. Quantum autem præstet utilitatis non tantum ad varia vitæ phænomena explicanda, sed etiam ad variarum morborum indolem intelligendam, nemo est qui non perspiciat.

D) *Dermatologia* sive Anatomia integumentorum, ad quam præterea referri commode possunt inquisitiones burfarum mucosarum membranæ adiposæ, ipsiusque adipis nec non Aponeurosium, vaginalium, tendinum ac membranarum cavitates majores visceraque ipsa investientium investigationes; quæ omnia ad Physiologiæ plenioris cognitionem summæ sunt utilitatis.

E) *Splanchnologia*, ad quam vi vocis strictius referanda est doctrina de visceribus, quæ cavitatibus continentur, capitis

C 2

tis

---

rr) Exposition anatomique de la structure du corps humain. Amsterd. 1752. T. I. p. 2+3.

tis scilicet, thoracis & abdominis, princeps fere censenda est pars totius Anatomies, eaque subtilissima, utpote quæ prima quasi initia ac fundamenta exhibet doctrinæ physiologicæ, cuique ideo curatius intelligendæ atque in memoriam revocandæ summa sane sollicitia est invigilandum. Quo itaque subtilius eadem fuerit elaborata, quoque diligentius peruestigata, eo etiam clarius intelligi potuere functionum corporis humani demonstrationes. Neque ad hocce argumentum illustrandum, dummodo caute prudenterque illa utamur, minima laus est Anatomies comparatæ.

F) *Æsthetriologiam* eam merito appellari Anatomis partem etymologia vocis docet, quæ instrumenta sensuum specialim pertractat; seorsum autem esse exponendam ideo putamus, quia commode ad reliquas Anatomicas disciplinas ista organa referri nequeant, & quia multa præterea ad œconomiam animalem specialius explicandam ex eorum junctim consideratorum historia hauriri possunt. Sit itaque venia novæ distinctionis denominationisque!

G) *Adenologia* s. Anatomia glandularum, quæ ad explicandas varias secretionum rationes non tam utilis est quam necessaria, tot partes continet quot diversa glandularum genera.

H) *Angiologia* s. vasorum doctrina non tantum vasa sic dicta sangvifera, Arterias & Venas, sed etiam Vasa lymphatica describit ac pertractat. Quanta recentiori hoc nostro ævo hæc doctrina ceperit incrementa, quantaque inde toti rei Medicæ accesserint emolumenta, præ reliquis immortalia testantur HALLEI, WALTHERI, MASCAGNI, CRUIKSHANK, SOEMMERING, cet. opera. lis namque non tantum Physiologi in
expli-

explicandis phaenomenorum organismi rationibus, sed etiam Pathologi ad intelligendam abstrusam morborum indolem, plus debent quam innumeris reliquorum Anatomicorum laboribus, ne dicamus quanti ad operationes plerasque Chirurgicas sint pretii. Huic itaque disciplinae magnam imo maximam operam dare futurum Medicum decet, idque ita ut Arteriarum cognitionem familiarissimam sibi reddat, minime tamen neglecto aut Venarum aut Vasorum lymphaticorum studioso examine.

I) *Neurologia* s. Nervorum corporis humani historia ultimam exhibet Anatomes partem, quae ad intelligendum imprimis mirabilem partium organorumque consensum, indeque derivandos incomprehensibiles interdum symptomatum successiones arctosque nexus, summæ est utilitatis, diligenterque ideo investiganda. Maxime autem necessaria est disquisitio non modo originis nervorum sed etiam plexuum atque gangliorum investigatio, subtiliores vero ramulorum nervorum distributiones prout Medico clinico cognitæ non æque necessariae iis, qui Anatomiae ex professo incumbere cupiunt, merito relinqui possunt.

7. *Historia Medicinæ* inter præcipuas scientias Medicinæ auxiliares tanto majori referri debet jure, quanto certius est, plurima eaque præstantissima, ex eadem, ad Medicinam faciendam, depromi posse subsidia uberrimosque ceteroquin fructus. Sive enim vis ejus ad arrogantiam suppressendam atque utilissimam in Physicis rebus seepsin excitandam egregia consideratur, sive memorabiles periculorum imitatorum eventus, ex quibus fideliter adumbratis plus uno die didicerunt artis magistri quam propria multorum annorum experientia, justa pensantur laudæ, maximas sane laudæ desideratissimamque utilitatem Historiæ Medicinæ saltem pragmaticæ esse adscribendas, summo urgetur jure.

PARS III. MEDICINA THEORETICA, quæ principia vel fundamenta ipsius artis salutaris tradit, non modo methodo philosophicæ sed etiam sanæ rationi atque experientia consentanea, tanto opportunior tantoque utilior est Medico futuro, quanto plus ipsum decet mere empiricam istam agyrtarum ac iatroaliptarum fugere medendi methodum, quæ sola nititur experientia, omnibus, quamvis humano ingenio familiaribus, & quasi sponte sese obtrudentibus, ratiociniis atque consequentiarum disquisitionibus derelictis aut rejectis. Hæc autem ita explicari nolumus, quasi constructiones istas Metaphylicas a priori ut dicere solent tantummodo confictas in Medicinam sive practicam sive theoreticam introducere vellemus; nam neque SCHELLINGIUM (ss) Celebrerrimum certe hujus argumenti auctorem, neque TROXLERUM (tt) nobismet placuisse, vel nostram qualemcumque at minime præcipitatam convertisse mentem lubenter fatemur. Quamobrem monuisse sufficiat, eam in Medicina Philosophandi methodum ex nostra quidem mente magis esse commendandam, quam in physicis rebus laudabilissimus ille egregie adeo descripsit BACO DE VERUAM (uu) cujusque dogmata ad Medicinam applicare felici cum successu conatus est Cel. ZIMMERMANN (vv). Ita scilicet in omnibus mox enumerandis disciplinis Medicinæ theoreticis versari juvat ac si Physicam in genere tractaremus,

1. Phy-

ss) Erster Entwurf eines Systems der Natur Philosophie, Jena u. Leipzig 1799.

tt) Versuche in der Organischen Physik, Jena 1804.

uu) De Augmentis scientiarum L. IX. & Novum organon scientiarum in Oper. Ed. Lips. p. 1-483.

vv) L. c.

1. *Physiologia*, vel forsan *Organologia* s. *Biologia* potius dicenda, est scientia phaenomenorum viriumque corporum organicorum in genere, atque corporis humani in specie; quod itaque Physica respectu corporum in genere, cujuscumque fuerint indolis praestaret, id Physiologia respectu vitae, mirificae istius proprietatis, quam quibusdam tantummodo dedit rerum creatrix natura corporibus. Absolutissimam tanto potius Medicum oportet sibi comparare hujus doctrinae cognitionem, quanto praestantiora atque evidentiora, ad intelligendam morborum indolem, inde capere potest subsidia. Quod autem de partibus Medicinae Theoreticis in genere monuimus, in Physiologia speciatim esse observandum, merito svademus, praecipuaque ideo ejus fundamenta ex Physica tam generali quam experimentalis nec non ex Chemia praesertim Zootica sive animali esse quaerenda. Nam neque Metaphysicam neque pure mathematicam methodum huic profuisse doctrinae non tantum experientia, sed etiam sana evicit ratio, de quibus qui persuaderi voluerit, sine praecipitata opinione adeat aut mox citatos naturae Philosophos, ut appellari amant, aut Celebres S. ctæ sic dictæ Iatromathematicæ auctores KEILIIUM (ww) BERNOULLI (xx) cet.

2. *Hygiene*, quo nomine ea appellatur Medicinae pars, quæ non tantum in conservanda valetudine versatur (yy), sed etiam

ww) Tentamina medico-physica, quibus accessit medicina statica Britannica. London 1718. 8.

xx) Opp. Lausann. 1742. 4.

yy) Hanc Medicinae partem Cel. Hufeland recentius Macrobioticen nuncupasse omnibus jam notum est.

etiam rerum sic dictarum non naturalium efficaciam in corpus humanum inque ejus functiones docet. A Physiologia quidem inseparabilis est, quia phænomenorum in corporibus organicis fere nullam fieri posse mentionem, per se liquet, nisi simul rerum istarum non naturalium fiat commemoratio, at idco tamen seorsum pertractari solet, quia valetudinis conservandæ inde quoque deducuntur præcepta.

3. *Pathologia generalis* quoad corpora morbida easdem respicit quæstiones ac Physiologia quoad corpora sana; pertractat nimirum phænomena ægritudinum in genere earumque diversas rationes quoad discrepantiam generalem, quoad ortum ac genesis, quoad phænomena f. Symptomata, quoad causas & demum quoad signa. In tot igitur abit partes quot sunt harum rerum rationes diversæ scil. in A) *Nosologiam generalem*, quæ differentias morborum tradit generales; B) *Pathogenologiam* (22) quæ ortum ac genesis morborum generatim explicat; C) *Symptomatologiam*, quæ phænomena status corporis morbose Symptomata jam dudum appellata enumerat ac disquirat; D) *Ætiologiam*, quæ in causis morborum erudis versatur & Pathogenesis, si hoc verbo liceat uti, clarius interpretatur; E) *Semeiolicam*, quæ signa explicat, quibus dignosci possit status morbosus aut præsens aut prægressus aut futurus.

4. The.

---

22) Recentioribus temporibus hanc Medicinæ theoreticæ partem elaborare cœperunt duo Celebres viri nec verbis nec sententiis ceteroquin congruentes HUFELAND & RÖSCHLAUB, de quibus cfr. Allg. Litt. Zeit. 1797. N:o 27. & utriusque opera HUFELAND Pathologie I. B. Jena 1799. & RÖSCHLAUB Untersuchungen über Pathogenie I. III, Th. Frankfurt 1800. 1803. Egregium huc pertinens nominari quoque meretur opusculum Cel. WINKELMANN Entwurf der dynamischen Pathogenie. Braunschweig 1,05.

4. *Therapia generalis* ea est Medicinæ theoreticæ pars, qua generaliter definiuntur medendi præcepta respectu non modo ægritudinis tollendæ, sed etiam virtutis remedii adhibendi, vel, ut artis periti loqui amant, quæ *indicationum* atque *indicatorum* exhibet notitiam. Primaria ideoque hujus doctrinæ capita versantur circa *indicationes* ut vulgo dicunt curatorias inquirendas, & circa remediorum facultates ad istas indicationes accommodandas. Eruuntur quidem illæ *indicationes* ex indole status morborum, sive aberratione functionum læsarum a statu sano; hinc tot assumere solent *indicationes* quot functionum & quot virium admittantur genera. Remediorum autem vires vario quidem modo detexerunt Medici; multa sane remedia casui fortuito vel populis barbaris debemus, sed neque defunt, quæ ex analogia vel post instituta cautiora quædam tentamina in usum venerint. Paucissima sane methodice fuerunt admissa, quod scilicet ex proprietatibus atque partibus remediorum *constitutivis*, sicut Medicis loqui placet, & per sensus & per chemicas operationes primum exploratis, ad vires atque facultates deinde fuisset conclusum, per plurima etenim empirice tantum & per analogiam dijudicare didicimus. Quoad finem in duas partes dispesci solet *Therapia*: A) *Prophylacticam* nimirum, quæ remedia exponit ad morbos præcavendos inservientia, & B) *Curatoriam*, quæ jam obortis & subsistentibus revera morbis medendi monstrat methodum, ideoque curam morborum specialius respicit. Quoad remedia adhibenda in tres olim partes diducta est *Therapia* (a): ut una esset: quæ victu; altera, quæ medicamentis; tertia, quæ manu mederetur. Primam *Dieteticam*, secundam *Pharmaceuticam*, tertiam *Chirurgicam* appellabant. Hisce vero quar-

D tam

---

a) CELSUS in Præfat.

tam addere merito oportet, quam Physicam nuncupare sanæ
 svadet ratio, quia remedia proponit neque diæticis, neque
 pharmaceuticis, neque chirurgicis commode adscribenda, qualia
 e. g. Electricitatis, Galvanismi, Gasium, Aquarum Medicata-
 rum, Balneorumque varii generis (b) usus exhibet. Non mi-
 nus inconsultum quam superfluum foret de hujus doctrinæ ad
 Medicinam faciendam necessitate longa persuadere oratione,
 cum neque barbitonforibus neque Iatroalptis sua desint dog-
 mata therapeutica (c); nam justa Therapeutices & ad natu-
 ram accommodata minime vero arte vel abstracta speculatio-
 nē conficta, tutissimum unicumque admittendum Medicinæ fa-
 ciendæ præbet fundamentum.

5. Quibus *Chirurgicas* disciplinas a Medicina quodam-
 modo sejungere placet, ii manuales istas artes quoad sua præ-
 cepta theoretica inter Medicinæ disciplinas theoreticas ponere
 omnino debent. Continebit vero hæc Medicinæ theoreticæ
 pars non modo generales operationes Chirurgicas instituendi
 rationem, sed etiam earum indicationes atque effectus, ex qui-
 bus perspiciatur quo in casu & quibus cum conditionibus ad-
 hiberi possint.

PARS IV.

---

b) Balnea, quorum mentionem fecisse vidimus Cel. NICOLAI in libro
 ab eo edito sub titulo: *Recepte u. Curarten*. Jena 1780! p. 167.
 sq. terrestria, incongruo forsitan nomine appellata, huc quoque esse
 referenda facile patet.

c) Hac de re legi merentur quæ Cel. GRUNER in suo *Almanach für
 die Aerzte* pluribus locis jocose fati placuit.